Szoftverrendszerek biztonsága

Bevezetés / Alapfogalmak

- A számítógépes biztonság a *titkosságon*, *sértetlenségen* és *rendelkezésre álláson* alapul.
- **Bizalmasság (Confidentiality)**
  Bizalmasság azt jelenti, hogy az információ rejtett marad, vagy el van zárva azoktól, akik nem jogosultak rá.
  Hozzáférés-szabályozó mechanizmusok támogatják a titkosságot → az adatot oly módon alakítják át, hogy olyanok számára legyen *nem elérhető*, akik nem láthatják.
  Példák:
  • Személyes adatok
  • Banki adatok
  • Vállalati bizalmas adatok

Integritás & Rendelkezésre állás

Sértetlenség (Integrity)

A *sértetlenség* azt jelenti, hogy az adatok vagy erőforrások *sértetlenek* és *oszthatatlanok*.
Integritás magában foglalja:

- adat integritását (az információ tartalma)
- eredet integritását (az adat forrása, hitelesítés

A sértetlenségi mechanizmusok lehetnek:

- megelőző mechanizmusok
- felismerő mechanizmusok

Rendelkezésre állás (Availability)

A rendelkezésre állás arra utal, hogy az információ vagy erőforrás *használható*.
Egy *nem elérhető* rendszer legalább olyan rossz, mint ha nem létezne.
Példa: szolgáltatásmegtagadási támadás (DoS)

Fenyegetések

A fenyegetés a biztonság potenciális megsértését jelenti.

- A megsértésnek nem kell valóban bekövetkeznie ahhoz, hogy fenyegetésnek számítson.
- Ha bekövetkezik, azt támadásnak hívjuk.
- Azokat, akik ezeket a tevékenységeket végrehajtják vagy kiváltják, támadóknak nevezzük.

Fenyegetés osztályai:

- Kiszivárgás (Disclosure) – jogosulatlan hozzáférés információhoz
- Megtévesztés (Deception) – hamis adatok elfogadása
- Megszakítás (Disruption) – a helyes működés megszakítása vagy megelőzése
- Jogtalan átvétel (Usurpation) – egy rendszer részének jogosulatlan irányítása

Irányelvek és mechanizmusok

Irányelv (policy) és mechanizmus

Biztonsági irányelv: olyan kijelentés, amely meghatározza, mi engedélyezett és mi nem engedélyezett.
Biztonsági mechanizmus: olyan módszer, eszköz vagy eljárás, amely végrehajtja a biztonsági irányelvet.

A biztonság céljai

- Megelőzés – a támadás meghiúsul
- Felismerés – hasznos, ha egy támadás nem előzhető meg
- Helyreállítás –
  a támadás leállítása és a
  károk kijavítása
  a rendszer továbbra is helyesen működik a támadás alatt

Minőségbiztosítás a biztonságkritikus rendszerekben

- A minőségbiztosítás olyan konkrét lépéseket igényel, amelyek biztosítják, hogy a rendszer megfelelően fog működni:
- részletes specifikációk a kívánt (vagy nem kívánt) viselkedésről;
- a hardver, szoftver és egyéb komponensek tervezésének elemzése annak bizonyítására, hogy a rendszer nem sérti meg ezeket a specifikációkat;
- dokumentumok, bizonyítékok, hogy a végrehajtás, az üzemeltetési és karbantartási eljárások a kívánt viselkedést eredményezik.

Specifikáció, tervezés, implementáció

Specifikáció

A specifikáció a rendszer kívánt működésének (formális vagy informális) leírása. Lehet:

- Matematikai
- formális specifikációs nyelv
- természetes nyelv (mint az angol)

Tervezés

- A rendszer tervezése átalakítja a specifikációt olyan komponensekké, amelyek végrehajtják azokat.
- A tervezés akkor elégíti ki a specifikációkat, ha minden lehetséges körülmény között nem engedi azok megsértését.

Implementáció

- A tervezés alapján az implementáció létrehozza a rendszert, amely kielégíti azt a tervet.
- Ha a terv megfelel a specifikációknak, akkor az implementáció is meg fog felelni.

Helyesség és tesztelés

Helyesség (Correctness)

- Egy program akkor helyes, ha a végrehajtása megfelel a specifikációnak.
- A helyesség bizonyítása azt jelenti, hogy a forráskód minden sorát matematikailag ellenőrzik.

Tesztelés (Testing)

- Mivel a formális helyesség-bizonyítás időigényes, a tesztelés elterjedt gyakorlat.
- A tesztelő futtatja a programot adatokkal, hogy meghatározza, a kimenet megfelel-e az elvártnak, és mennyire valószínű, hogy hibát tartalmaz a program.

Költség-Haszon elemzés

- Egy összetett rendszerben a számítógépes biztonság előnyeit a teljes költséggel (beleértve a rendszer kompromittálódásának többletköltségét is) kell mérlegelni.
- Ha az adatok vagy erőforrások alacsonyabb értékűek, mint a védelmük költsége, akkor a biztonsági intézkedések bevezetése nem gazdaságos.

Kockázatelemzés

- Annak meghatározásához, hogy egy erőforrást védeni kell-e és milyen szinten, elemezni kell a rá potenciálisan leselkedő fenyegetéseket és azok bekövetkezésének valószínűségét.
- A védelmi szint függ a támadás valószínűségétől és az okozott hatástól.

Emberi tényezők

- A biztonsági rendszer központja az ember.
- Különösen a számítógépes biztonságban, ahol a technológiai kontrollokat gyakran az emberi beavatkozás működteti.
- A legtöbb veszélyes támadás belső felhasználóktól érkezik, akik jogosultak a rendszerek használatára.
- A képzetlen személyzet ugyancsak fenyegetést jelent.
- Sok támadás social engineering módszerekkel történik.

Jogi, szabályzási és szervezeti tényezők

Szabályzatok

- A törvények, szabályzatok korlátozzák a technológia elérhetőségét és használatát, és befolyásolják az eljárási kontrollokat. Ezért bármilyen irányelvnek és mechanizmusválasztásnak figyelembe kell vennie a jogi szempontokat.

Szervezeti kérdések

- A biztonság nem közvetlen pénzügyi hasznot hoz. Korlátozza a veszteségeket, de erőforrásokat is igényel: időt, pénzt, szakembereket és képzést.

Jogi kérdések - stratégiák

- **Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. Határozat – „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”**
- **1393/2021. (VI.24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról**
- **1089/2025. (III. 31.) Korm. Határozat Magyarország Kiberbiztonsági Stratégiájáról**
- **az Európai Parlament és a Tanács 2022/2555 irányelve (NIS 2)**

Jogi kérdések

- Magyarország kiberbiztonságáról szóló 2024. évi LXIX. törvény;
- a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló 2024. évi LXXXIV. törvény;
- a digitális államról és a digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény;

- SZTFH rendeletek (10/2023. (V.15.), 15/2023. (VII.31.), 23/2023. (XII.19.), 7/2024. (VI.24.), 10/2024. VIII.8.), 1/2025. (I.31.), 2/2025. (I.31.), 3/2025. (IV.17.), 5/2025. (VI.20.);

EIR

Elektronikus információs rendszernek minősül:
a) az elektronikus hírközlésről szóló törvény szerinti elektronikus hírközlési hálózat;
b) minden olyan eszköz vagy egymással összekapcsolt vagy kapcsolatban álló eszközök csoportja, amelyek közül egy vagy több valamely program alapján digitális adatok automatizált kezelését végzi, ideértve a kiber-fizikai rendszereket, vagy
c) az a) és b) pontban szereplő elemek által működésük, használatuk, védelmük és karbantartásuk céljából tárolt, kezelt, visszakeresett vagy továbbított digitális adatok.

EIR-nek kell tekinteni adott adatkezelő vagy adatfeldolgozó által, adott cél érdekében:
- az adatok, információk kezelésére használt eszközök (ideértve a környezeti infrastruktúrát, hardvert, hálózatot és az adathordozókat),
- az adatok, információk kezelésére használt eljárások (ideértve a szabályozást, a szoftvert és kapcsolódó folyamatokat),
- az ezeket kezelő személyek együttesét.

+ *kiber-fizikai rendszer*: olyan programozható EIR-ek, amelyek kölcsönhatásba lépnek a fizikai környezettel vagy kezelik a fizikai környezettel kölcsönhatásba lépő eszközöket. Ezek az elektronikus információs rendszerek közvetlenül fizikai változást érzékelnek vagy idéznek elő az eszközök, folyamatok és események megfigyelésével és/vagy vezérlésével;

EIR biztonsága

Az EIR azon képessége, hogy adott bizonyossággal ellenálljanak minden olyan eseménynek, amely veszélyeztetheti a rajtuk tárolt, továbbított vagy kezelt adatok vagy az említett hálózati és információs rendszerek által kínált vagy azokon keresztül elérhető szolgáltatások rendelkezésre állását, sértetlenségét vagy bizalmasságát;

EIR védelme

Zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos védelem elve

Az EIR olyan védelme:
a) amely az időben változó körülmények és viszonyok között is megszakítás nélkül megvalósul (folytonos),
b) amely az EIR valamennyi elemére kiterjed (teljes körű),
c) amely az összes számításba vehető fenyegetést, veszélyt figyelembe veszi (zárt),
d) amely során a védelmi intézkedésekre fordított költségek arányosak a fenyegetések által okozható károk értékével *(*kockázatokkal arányos védelem

Védelmi intézkedések

7/2024. (VI.24. MK rendelet)

k

logikai – az EIR-ben információtechnológiai eszközökkel és eljárásokkal (programokkal, protokollokkal) kialakított védelem;
fizikai – a fizikai térben megvalósuló fenyegetések elleni védelem;
adminisztratív – a védelem érdekében hozott szervezési, szabályozási, ellenőrzési intézkedések, továbbá a védelemre vonatkozó oktatás.